

بسمه تعالی

معاونین محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه / دانشکده های علوم پزشکی سراسر کشور

معاون محترم تحقیقات و فناوری انستیتو پاستور ایران

معاون محترم پژوهشی مرکز آموزشی، تحقیقاتی، درمانی قلب شهید رجایی

معاونت محترم پژوهشی جهاد دانشگاهی کل کشور

معاون محترم علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی کشور

سلام علیکم

همانگونه که مستحضر می‌باشید، استانداردسازی پژوهشهای پیش‌بالینی در زمینه کار با حیوانات آزمایشگاهی به منظور انطباق با اصول اخلاقی و علمی ملی و بین‌المللی از ضرورت‌های مهم تحقیقات زیست‌پزشکی کشور می‌باشد. در این رابطه تا کنون اقدامات وسیع آموزشی و ترویجی توسط کارگروه وزارتی اخلاق صورت گرفته است. با این حال در مواردی مشاهده می‌شود که عملکرد افراد ذیربط با اصول اخلاقی و علمی مرتبط انطباق نداشته و این موضوع نه تنها موجب کسب نتایج علمی نادرست و گمراه کننده می‌شود، بلکه با ایجاد رنج مضاعف برای حیوانات باعث خدشه‌دار شدن وجهه اخلاقی ساختار علمی کشور می‌گردد.

این موضوع در بندهای مختلف «راهنمای مراقبت و استفاده از حیوانات آزمایشگاهی در امور علمی» مورد توجه قرار گرفته و نحوه پاسخدهی کمیته‌های اخلاق در مواجهه با این دست از تخلفات را مشخص می‌نماید. بنا بر بند ۷-۳-۱، هر فرد حقیقی و/یا حقوقی می‌تواند هر گونه نقص یا اشکال احتمالی در پروژه‌های حیوانی را به رئیس کارگروه/کمیته اخلاق در پژوهش تصویب‌کننده طرح‌نامه، گزارش کند. این کمیته/کارگروه نیز متعاقباً موظف است ضمن رعایت محرمانگی هویت افراد و اطلاعات واصله، اقدامات مقتضی را انجام داده و در صورت لزوم، مراتب را برای رسیدگی به مقام صلاحیت‌دار انعکاس دهد. در صورت احراز مصادیق تخلف، مرتکب یا مرتکبان، مشمول مفاد فصل ششم "دستورالعمل نحوه تشکیل، روش کار و شرح وظایف کارگروه / کمیته های اخلاق در پژوهش" می‌شوند.

اضافه بر مورد فوق، سایر مواردی که مشمول تخلفات در زمینه کار با حیوانات قرار می‌گیرند، حسب مندرجات راهنمای فوق‌الذکر به شرح زیر می‌باشند:

مطابق بند ۵-۱-۱-۱: هر گونه مشارکت افراد حقیقی/حقوقی در پروژه‌هایی که مجوز کارگروه/کمیته اخلاق در پژوهش ذی‌ربط در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را ندارند، مصادق تخلف پژوهشی است.

مطابق بند ۳-۲-۱: هر گونه آسیب به افراد عامل یا حیوانات، چنانچه به دلیل نبود امکانات لازم رخ داده باشد، فارغ از سایر جنبه‌های مسئولیت قانونی، در شمار تخلفات اخلاقی نیز، قرار می‌گیرد.

مطابق بند ۹-۵-۲: روش کشتن حیوانات باید «دقیقاً» مطابق ضوابط و اصول تکنیکی ارائه‌شده در منابع علمی معتبر و به‌روز انتخاب شده و لازم است به تصویب کارگروه/کمیته اخلاق برسد. هر گونه اقدامی که «دقیقاً» مطابق ضوابط و اصول تکنیکی مذکور نباشد، روش‌های کشتن حیوانات که فاقد مستندات علمی معتبر باشند و روش‌های آزمایشی یا سنتی که بی‌دردی و انسانی بودن آنها از طریق پژوهش‌های علمی معتبر به اثبات نرسیده است، به‌هیچ‌وجه به‌عنوان روش صحیح کشتن حیوانات آزمایشگاهی قابل قبول نمی‌باشند و تخلف پژوهشی محسوب می‌گردد.

اضافه بر موارد تصریح شده در مفاد فصل ششم "دستورالعمل دستورالعمل نحوه تشکیل، روش کار و شرح وظایف کارگروه / کمیته های اخلاق در پژوهش"، مطابق بند ۲- ۷- ۳- ۱- راهنمای فوق الذکر، چنانچه برای کارگروه/کمیته اخلاق در پژوهش، مسجل شود که به هر نحو از اصول اخلاقی کار با حیوانات آزمایشگاهی در هر مرحله از پروژه تخطی شده است، کارگروه/کمیته اخلاق در پژوهش، موظف است که اقدامات مقتضی را بر اساس میزان عدم انطباق و شدت تأثیر آن بر وضعیت رفاه حیوانات انجام دهد. این اقدامات می تواند شامل تذکر شفاهی یا کتبی به افراد ذی ربط، دستور اصلاح عملکرد آنها، رد پروژه و تعلیق یا لغو مجوز ادامه آن باشد. کارگروه/کمیته اخلاق در پژوهش، پیش از تعلیق یا لغو مجوز/مجوزهای لازم، باید سرنوشت حیوانات مقیم در مؤسسه مربوطه را مشخص کرده و اطمینان حاصل کند که چنانچه این مجوز/مجوزها به حالت تعلیق درآید یا لغو شود، رفاه حیوانات مستقر در مؤسسه، به صورت نامطلوب، تحت تأثیر قرار نخواهد گرفت.

دکتر احسان شمسی گوشکی
دبیر کمیته ملی اخلاق
در پژوهش های زیست پزشکی